

ליהנות מן העולם כדי לכפר עליהם. ויעשו להם חגורות, לחגור את המלבוש. ד"א חגורות לכסות בשר ערוה, כמו: ודוד חגור אפוד בד¹⁹³, מין מלבוש.

(ח) מתהלך בנו, הקול היה מתהלך*, ומצינו במקום אחר הליכה גבי קול: ויהי קול השופר הולך¹⁹⁴, קולה כנחש ילך¹⁹⁵. לרוח היום, לרוח המצויה ויודה מעצמו¹⁹⁶, שנכנסה בו ערמומית, אבל לא לשאינה מצוייה, שלא יהא לו פתחון פה לומר בשביל הרוח שאינה מצויה נחבאתי. ד"א לרוח היום, לקרר עצמן היו יושבין אדם וחות וכששמעו הקול ברחו משם ונמצאו שם בתוך הגן. לרוח היום, פירש רש"י: רוח מערבית וכו'. והכי קים לן¹⁹⁷ דשכינה במערב.

(י) כי עירום אנכי, אף על פי שכבר תפרו עלה תאנה, י"ל שמא לא כיסו אלא בשר ערוה בלבד.

(יב) האשה אשר נתתה עמדי, להיות לי לעזר והיה לי לבטוח עליה שלא לעשות לי דבר כי אם לעזר, בשביל כך קיבלתי מידה. גם לא ידעתי מאיזה עץ נתנה לי, היינו דכתיב: היא נתנה לי מן העץ, ולא כתיב "מעץ הדעת", והוא היה כפוי¹⁹⁸ טובת הקדוש ב"ה שהרי נתנה לו לטובה והוא חשבה לרעה.

(יג) ויאמר ה' אלהים לאשה, ואדם היכן היה, אבא חלפי בן קרחי¹⁹⁹ אומר בדרך ארץ נתעסק והלך וישן לו.

(יד) כי עשית זאת, פרש"י: מיכן שאין מהפכין בזכותו של מסית* וכו'. וא"ת אם כן היכי יהא נהרג מסית לעולם, יטעון כך דברי הרב דברי התלמיד דברי מן שומעין. אלא י"ל שאין לפטור אדם מסית בכך מאחר שהוא מוזהר שלא להסית אבל הנחש לא הוזהר* שלא להסית ואם שאלו הקב"ה למה עשית כך היה פוטר עצמו לומר כך דברי הרב וכו' אבל מאחר דאיהו לא טעין אנן לא טענינן ליה. וא"ת הא ק"ל דאין מסית אלא לעבודת כוכבים, אלא מדאמר לה: והייתם כאלהים²⁰⁰, ש"מ היינו עבודת כוכבים. ארור אתה, התחיל הקב"ה לקללם כדרך שעשו העבירה, הנחש שהתחיל נתקלל תחלה ואחריו חוה ואחריה אדם. מכל הבהמה ומכל חית השדה,

193 שמואל-ב ז, יד. 194 שמות יט, יט. 195 ירמי' מו, כב. 196 לרוח המצויה ויודה מעצמו, כן נכון ע"פ כ"י כמו שמבאר והולך. ובס"ש שמו התיבות "ויודה מעצמו" אחרי התיבות "שהרי נכנסה בו ערמומית" — וזה סותר את הרעיון. 197 בבא בתרא כה, א. 198 ע"ז ה, ב. 199 חלפי בן קרחי, בס"ש: חלפתא. — ומקור המאמר לא ידוע לי. 200 פסוק ה. — והובא תירוץ זה גם בריב"א ובר"ע מברטנורא.

חוזר לאלקים. וכן הוא בבר"ר יט, יב ובמורה נבוכים א, כד, ובראב"ע, ומביא שני הפסוקים שהובאו כאן. בזכותו של מסית, שאלו שאלו למה עשית זאת היו לו להשיב דברי הרב ודברי התלמיד דברי מן שומעין (רש"י). אבל הנחש לא הוזהר וכו', מקור הלשון של הקושט והתירוץ הנ"ל הוא בתוספות סנהדרין כט

במשלש, ע"כ. ועיין מנחת שי שמביא מן הרמ"ה כי במלת "עירמם" יש יו"ד קדים לרי"ש, וחסר וא"ו וחסר יו"ד בתראה. — וכן מצאתי בתורה של כתר ארם צובה (הוצ' מוסד הרב קוק בידי מרדכי ברויאר) "עירמם", במקום "עירמים" כבחומשים שלנו. וכל זה ראייה שהערת הרב ברכר שכאן בחזקוני צ"ל: "ערומים וערומים" נכונה היא. הקול היה מתהלך. ואינו